

Roza Dobronić

ŽIVA USPOMENA

Pasala su od tad pusta godišća,
a uspomena žive
kako žive i naše more.
I uvik, kad parvi čarčojak začarči,
probudi se uspomena i u Mina tarči,
di smo mi dica
a bilo nos veće nego piska i žola,
močili gnjote, tarkali, vikali,
kupali se i uživali.
I dobota svaki don oko desete ure
kad sunce dobro zažeže
čriva počnu kantat, a garlo se osuši
stvari se na cestu jedon čovik.
Kako da je kip od bronce
oli štatua od naše zemje čarnjenice.
Popoljen od sunca, prišmagnat od vitra
nafraščen od truda, mokat od pota
jaše na mula Morota.
Na krilo spartica; bi je to naš otac,
Skupila se okolo njega sva dica
kako ribe na ješku
pružali ruke u ariju, koda ćemo ćapat nebo
a on bez ričih dili: čefjicu gruožja,
dvi, tri smokve, šačica jagod – čornih kupin
ča hi je posli svoga truda
dvi debele ure bro da bi nos razveseli.
Njemu su oči sjale i smijo se bark
širi justa od uha do uha
i bi je kuntentat.
I mi smo se okutentali, oslodili, ražveljali
a furešti nos gledoli i zjali

koda su glodni oli žejni
a nisu bili žejni gruožja ni smokov ni jagod
puno su pinez imali
nego, oni su se inkatali.
Vididli su ništo
ča se pinezima ne može kupit.
Ni već oca, ni Morota ni spartice
sve je prominilo svoje obličje
a uspomena žive
kako žive naše more.

SVITLOSTI I OGNJI

RADOSTI NAŠEGA DITINJSTVA

Cvala su primalića
vonjali buški,
bro se zumrod, kaduja, gluhoć,
gorili ognji,
priskokali dimi,
kodila se mladost,
kodila se radost,
kodilo se životu
u cvitu
i svitlosti u pameti
naših svićorih.
A za velike fešte
žbarovale rokete,
svitlili feroli
naši dalmatinski,
famozni-kurioži,
feroli lanterne,
glasoviti feroli Vele šetemone
ča svitidu u našim očima
i kad je u životu škuro...
i feroli riborski.
O svićarice na srid mora,
Svićarice u konolu
svitnjoci u gomili
i fosfor u moru!
A u zimske štajuni:
sviće na boru,
kandalora na stolu,
svića od petrolja na miru,

uljenica u napi,
gorući Bodnjok na kominu.
Svitlost i ognji,
ognji i svitlost –
radosti našega ditinjstva!
O kolika je ta svitlost bila!
Ća su lampijuni svega svita,
ća svitlost Pariza, Rima i Nice
prema svitlosti
jedne svičarice našega ditinjstva!
I kad nas u životu judi ne razumidu,
počnu se gositi sviće do zodnje
uljenice,
i kad nas čapo dešeracujn –
da je užeć svitlost
somo jedne svičarice:
radosti našega ditinjstva!

GORI SLADOR

Veseli se zemja,
veselidu se gomile – stinje,
veseli se more i kroj,
bušak i gora;
veseli se gušćerica, guja i zvirica,
puh, zec i mrov,
veseli se svaki stvor,
kad podbuhne zarno,
kad zrije plod.
A nojveće se veseli
Težok.
Išo se na gomilu i gledu,
grebju svoju, brižno uzlavuronu
kako da je cvit u piteru
oli žardin Gospodnji,
Baščina njegov.
Koliko ga je somo putih
zažeglo sunce, opoli vitar, ubila voda,
dok je čuvo od peronošpere, nedaće
i svakega zla.
A sada gledu – gledu,
veliki, jodri, sarčeni
grozd
u koji se izli vas njegov

trud, žuj i poŕ,
da u njemu gori
gori slador,
sarca i dušje njegove.
Gori slador – pun provin,
gori Vijez ča su ga usodili
njegov otac i njegovi didi.
Gori jubov za njegovu zemju
čarnjenicu, sarbunjaču, grahoricu,
za njegovu Grudu
tvordu zemju
ča uvik doje – doje – zafalije
i hroni mu fameju.

MARAŠKA BURA

Fortunol bure priko škoja
zapuhala iz Biokova priko konola
kako iz rukova
i bije i vije i zavije
Vila vilovita,
dalmatinska, naša
friška, maraška,
čisto žena.
Idna je i bisna
more uzgibala,
zapinila
krila razmohala,
jer je vejača,
grintova, obišena, namušena
sve išporkala.
A priša non je priša,
ne more puno oŕat,
da ne otruni lozi pupke,
ne oboli omendule,
ne osmudi maslini varhovke i barst
brižna je brižna
i oprezna
da ne učini šćetu
a imo tako puno posla.
Oprola je i režentalala sike,
i škrape i rape
i naša lipo žola,
pomela rivu
sve kole i kalete

pute i kantune.
Sad bi itila u kuću
da obojde ormore i bavule
da izloti žagrice i moice
kako je činila i pri
a svit se zakrakuno
zatvori.
Varti se okolo kuće
trese laštre, trese škure
išće rape, išće komešure
i šćenac
a svega tega već ni,
a ona nezno pritisnit zvonac.
I na zodnju žalosna gre ča,
Ni ispravila posol
a ona nezno
da je to pri nje uredi
Di, di, ti i Aerosol-asepsol.
Glavno da zno da je mi volimo
i da je nami potribna:
da razloti obloke
da provento dalmatinske duge
i matune
da izgadi sve oštrice i kantune
da razbistri i rasfriško ariju
da skalo tlak
A ča je nojvažnije
o temu ni potriba da se piše
posli nje se puno lašnje diše.

DA SE NE ZABORAVI...

Masline obarstile
težoka razveselile
i zericu ufonja, u njegovu
trudnu dušu ulile.
Odavna su prozne kamenice
suhe uljenice
dogoreni pavjeri.
Ožeto zeje
ožeto sočivo
ožeta puljenta
ožeti život
bez kapje uja

bez kriposti
bez svitlosti
Ožeti zalogaj zadije u garlo
kako i rič molega čovika
ne more kroz gučon
zadije u garkjon,
jer zno,
da od nje koristi ni
niko je ne čuje i ne obado.
Naš težok tudeški ne umi,
a Beč harvotski neće da razumi.
I tako ostaje sve ožeto
a ožeto, kako da je prekleto
i bidno.

Nona pripovido:
»Sedan godišć tuko je grod
suho zemja, tvordo stina
gola loza
konobe bez suze vina,
librići puni duga
targovci idni, namušeni
poteštot i općinori naježeni
nosi obišeni,
a težoci glodni.
Ovo je pripovidala ona,
da mi pripovidomo dici,
da se ne zaboravi,
jer je u juskoj noravi,
kad se dobro nai
da se uzoholi
i sve zaboravi
i ne vidi
da u svitu imo
još onih molih
i bilih i čornih
ča su pritisnuti
ča hi tuče suhi grod
ča su žejni
Kruha i jubavi.

JO SON ZAJUBJEN U MOJE POJE
(posvećena bratu Martinu)

Lozje je moje
moje veselje,

radost moja
i bol
kako i parvo jubov.
Puno obećoje, »malo doje«
i darije pensire,
s kojima ležen, ustanem,
živen i lavuron.
Ali jo son zajubjen u moje poje
i gotovo
i ča će mi ko.
Kad jo volim moj mlodi sod,
moj veli loz i loščiče
rastorkone
među griže i gomile
ča su jedne ruke mile
privarćole.
Ča je muka, ča je trud?
Ča je pot, ča je žuj?
Ča je zajubjenemu čoviku:
kopat, orat, gonit gnjoj,
sodit navarčuše, veživot mladice
rizot, podpirot, priščipivot
brat mulčiće,
gulit trovu, šunferovat
i polivat
i vodit rat
protiv peronošpere, filokšere,
nedaće i svakega zla.
Ča je muka, ča je trud?
Ča je pot, ča je žuj?
prema onemu času
kad se jubov uzvroti i
kad pensiri procvatu.
A kad kojim slučajem
kako i litos
trud ne urodi,
govoridu mi da son lud,
ča se mučiš,
poj u svit,
a jo njima govorin:
»Kad son jo zajubjen,
Kad jo volim svoje poje,
svoju zemju,
svoju lozu
i svoj prut.

Ča će meni svit
i njegove »belece«,
ni to dostojno
one gnjile fece
na dno karatila.

POGOMILJE

Gomile, some gomile
i stinje
tisni lazi – lošćići
čorne čefje
molo zorca
i gnjizdo ćurlikovca.
 u oku sunce
 u sarcu milje
 to je naše Pogomilje

Levonda, svud levonda
i bušak
zlotom žuti goščica
riepon moše ugotica
rashladišće borovo šumica
i trin.

 U oku sunce
 u sarcu milje
 to je naše Pogomilje.

More, sinje more
i slop
zec se oblizuje
gavron kriče i luduje
prepelica olupahuje
i roj.

 U oku sunce...

BRIŽNA LOZA KAKO BRIŽNA MAT

Dobra je ta naša loza
i radi tega u vejaći plače
i pensire svoje privarće.
Ćuti ona nesigura vrimena,
zno, da je marač blog i drog,
al, zno bit i arjov.
Pol morča i pupak je vonka,
a nju je puno stroh.

Itila bi ga zaštitit,
ove prilike i neprilike,
mogle bi ga otrunit, ubit,
a ona, kako svaka dobra i brižna mat,
voli svoj rod, svoj plod, svoj grozd,
dobro zno da od pupka proćedi,
ne jedon, nego veliki broj.
I sada se ona spominje na one lipa dneve
kada nosi slatki teret,
kad su njene ruke pune
kada sarce miruje,
kad njeje grožje zri,
kad se rumeni, cakleti i na suncu sjo.
Spominje se i svoje jubavi
i jubavi njejeg težoka
ća je sve godišće ašešti
okolo nje se varti i u svemu ugodi.
A u primaliće ona ga lipo moli:
»Dobro me čuvoj, uzome stoj,
obav sve posle težoške,
dobro vjež mačje i pribarške,
učin sve ća u tebi stoji,
da se zlo ne dogodi,
da se naša sarca ne rane,
da sačuvomo rod,
da se jubov ne oskvrne.«

I NI BILO TISNO

Koliko se putih sitin
naše mole kuhinje
i u kantunu
velike kopanje
i bilih ruk moje tete
i moje mame
i puno
veselih očiju
nos dicje,
okolo kopanje.
Svi smo itili vidit
kako se sije muka
kako se zamisi kvos
kako se misu kruh.
A sutra don

bila ga puna daska
kako da je cviće
i sva je kuća
vonjala po kruhu.
A bilo nas puno
dvi fameje
zajedno
šesnaste,
a priko lita
dvodesetičetiri do trideset.
Četiri fameje
sve jedna fameja
jedno tilo
jedno sarce
jedna duša
jedon ogonj
jedon stol
i puno glov
i puno ruk
i puno nog
i ni bilo tisno.

Danas se puno govori
o zajednici
i svi se mi trudimo
i doma i u svitu
da sve bandire i sve partide
sve ideje i sve vire
i cili svit
unimo
u jednu fameju.
A kad se dite rodi
još po pelenima smardi
grodimo mu kuću:
»Neka žive som.
neka mu je široko,
neka lavuro som zo se,
neka se nimo skin dilit.«
Iako znomo svi
da ingordi čovik
ne može fameju grodit.
Tako jedno grodimo
drugo razgradijemo.
I nemojte mi slučajno reč
da uzdišem za storin sviton.

Storo poštijem!
Novo živem!
Nego, razmišljon,
i rado se spominjen
naše mole kuhinje
i velike kopanje
i puno glov
i puno ruk
i puno nog
i ni bilo tisno.

SARCE MI JE GOVORILO DA ČEŠ DOĆ

Čekola je, čekola
kraj kuće
na gomili sidila
stara i nemoćna
čekola je...
Ni znala da ću doć.
Kad me je vidila
oči su zasjale
procvo obroz
ruke ispružila
a ča je ćutila
to somo matere sarce zno.
»Sarce mi je govorilo da ćeš doć.«
Onda smo sidile
jedna uz drugu
imale smo puno tega reć...
O velikoj našoj fameji
doma i u svitu.
O, kako je lipo i dobro
kako je u sarcu toplo
kad se imo na koga pensat!
Ona je na varh barda stola
sve vrime rukon mohala.
Ni itila poč
da joj ćier nebi pala
i na srid puta soma ostala.
Ni itila poč
dok ni bila sigura

da son na dreto
i na rovno.

Danas počije na Gradini
a na varh Račića
jedna ruka moše
i duša penso:
»Jesu svi moj drogi
na dreto i na rovno?«

O ŠKOJI DROGI MOJI!

Svaki put
kad ferota zafišćo nad Kaštilima
od radosti oko zasuzi
u parsima sarce poskoči
jer se prid moje oči prostre lipota,
koju može pravo vidit i pravo čutit
somo onin
koi se u toj lipoti rodi.
Odozna je, i puno o njoj
pero pisalo i garlo kantalo,
niti je dopisalo, niti je dokantalo
jer ni ričih – ni ričih...
za naše more
u Suncu.
To je zapravo:
utroba ča nos je rodila
zikva ča nos je zibala i odgojila
Jubov velika, široka, duboka
ča je domovina zemja – naša mat
izlila na svoju fameju,
da se u njemu izličimo
od svake bolesti dušje i tila našega.
A škoji?
O škoji drogi moji;
biseri nanizoni
osunčoni rasvitljeni
bili tiči – golubići
složno jato golubato
glasovito i poznato
po lipoti po dobroti
i svakoj divoti varhovato
po dobremu kruhu ribi i vinu
po domoćem kominu,

di je svaki čovik dobro došo
i pogošćen i počašćen.
A nek ga somo jedon put ogrije naše sunce
opere naša voda, okripi sloboda
steće sarcu svome spokoj
i di išo da išo
vročo se k nami na škoj.
I dok ferota škripje i šušketu
sve vrime penson
da se približije onin čas
kad ću se sastat sa svojin Ditinstvom
ća mi je na škoju ostalo,
da po sikima, škrapima i rapima lupu lupore
po tornu jagode
po pojima korenice
po bušku vijolice, martine, smriške i manjige...
Ostalo je moje ditinjstvo:
da tarči po grižima
da se sunco po žolima
da uživo po brodima
da leti za majštrolima
da lovi čarčojke i svitnjoke
da gledu svičarice
da užigo svičice i ferole i kiti oltore
i da, i da, i da...
ko bi sve nabroji
ko bi mome sarcu adoli
u ovi čas.
A kad mi stopa dotuko splitsku rivu
i oko vidi vapor ća vodi na škoj
nojpri duboko odahnem
i udija son drugi čovik
rasparčen od brimena
izličćen od zla vrimena
drugi čovik
naš čovik
Dalmatinac
Bodul
i brat
i drug
i prijatelj
Sunca.

UPUTI SE PRECESJUN

Škrabutonice škrabutaju
i sarca škrabutaju
sarčeno trepetaju
gre se za Križem.
Skupili se judi,
skupi se vas koliki svit
na šimatorij otkumpanjat Križ.
I oni ča molidu i ča kantaju
i oni ča beštimaju – svi.
Skupili se na merokul.
Jedna juska prilika nosi naš Križ,
a ova duga teška vrimenta,
napartila mu brimena.
On nosi, gre i kože put.
Misec se zasromi, za oblok se sakri,
da ne vidi i da mu ferol batištrade ne zavidi
ča sviti put tarnovi.
Čornemu obloku napunila se duša
i kad i kad spusti suzu, gorku i slonu.
Kako neće plakot i stina bi proplakola,
vidit ono Osobje koje smo izmučili.
Uputi se precesjun, stišala se konfužjun,
vajalo bi portit za Njim.
Puno je svita ostalo.
somo se prizentali
niki su išli i grih priznali,
a niki se somo zatarkali,
A za na misto da smo svi tarkali
ramena parčali i Njemu
i jedon drugemu brime pomogli nosit
mi smo lipo molili, kantali i razgovorali
i kad i kad jedon cukarin u justa surgali
da non se ne insuri.
I put ni arjov, pobrinili se hodit po asfaltu
prid nami friška arija
za nami koji god auto
i ni nam grubo.
A naša lipo poja i buški ča mirlisaju:
zumrod, kaduja, vris, tetivica i metvica
i zvirice ča versaju,
svi skrušeno priznaju
Ko nočas gazi naše škojorske pute
i liči rane parvašnje i sadašnje.

I dobra šuma,
ča nos je čuvala i ča nos čuvo
i cilin puten prati
i njezini joki bori
oni visoki živi i oni povoljeni,
ča su znali plakot
kad su precesjuni pasovali.
Noćas pasoje On
ča smo sve na Njega nartili
i ča nos je oslobodi.
Trudan je trudan i žedan garc vode,
a mi smo je zaboravili,
ali nošlo se ništo kvasine i žuci.
I tako cilu noć od sela do sela,
od crikve do crikve.
Tri dona muka duro, još sutra i prikosutra,
a pri prikosutra, u nediju,
u svit dneva
Sunce će iza Biokova skočit
sve rasvitlit,
niki će se sposit i s Njim uskrisit,
a niki ćemo se utopit
ako ne naučimo plivot.